

Toespraak 'Onthulling Gedenksteen 100 jaar annexatie gemeente Sloten'

Geachte burgemeester Halsema, voorzitter van de Dorpsraad Sloten-Oud Osdorp, Sjoerd Jaasma, dominee van de Sloterkerk, Marijn van Leerdam, lid van het dagelijks bestuur van stadsdeel Nieuw-West, Sandra Doevendans, dorpsbewoners, ondernemers en overige aanwezigen,

Toen ik een jaar geleden dit project begon was dat omdat er door de coronapandemie, in mijn ogen, te weinig aandacht voor 100 jaar annexatie van de gemeente Sloten door Amsterdam, besteed kon worden en ik daarnaast een blijvende herinnering aan de annexatie in het dorp wilde aanbrengen.

Is het trouwens wel goed om te zeggen dat Amsterdam Slóten heeft geannexeerd? Eigenlijk was het natuurlijk omgekeerd en heeft Slóten de gemeente Amsterdám geannexeerd, want de gemeente Sloten was destijds niet alleen groter dan Amsterdam, ook nog eens veel ouder. Zoals bekend is Sloten bijna 1.000 jaar oud, terwijl Amsterdam op 27 oktober slechts 747 jaar wordt.

Maar goed, het is vandaag geen feest, maar ook geen dag om te treuren. Er was destijds veel om die annexatie te doen en die heeft goede ontwikkelingen met zich meegebracht, maar de nadelen hebben we hier ook ondervonden. Daarom gedénken we de annexatie vandaag en gaan de burgemeester en de voorzitter van de Dorpsraad zo meteen ook een gedénksteen onthullen. Wel bevat de steen een licht kritisch citaat uit de krant 'De Standaard' van 31 december 1920, want de stemming was in die jaren alles behalve positief.

In 1920 was er namelijk een wethouder van de gemeente Sloten, een soort Voldemort uit de Harry Potter-serie, 'Hij die niet genoemd mag worden!'. Hij was tegelijkertijd ook Tweede Kamerlid. Hij jokte in zijn toespraak in de Tweede Kamer dat het overgrote deel van de inwoners van Sloten bij Amsterdam wilde horen en dat werd hem niet in dank afgenomen. De verrader van Sloten! Er werd nog geprobeerd alléén de reeds bebouwde gebieden van Sloten aan Amsterdam toe te voegen, zoals de buurten bij het Hoofddorpplein en Surinameplein, ten einde 'het zedelijk verval van het gezonde platteland en het oprukkend socialistische gevaar te voorkomen', maar dan bleef er volgens het Kabinet een 'niet levensvatbare gemeente Sloten' over. En de rest is geschiedenis sinds het besluit op 10 november 1920 werd genomen.

Nu heeft de annexatie best wel verbeteringen met zich meegebracht voor de inwoners en bedrijven van het landelijk gebied. Er kwamen bijvoorbeeld versnelde aansluitingen op het hoofdstedelijk gas, water en lichtnet en het basisonderwijs kon makkelijker aan vervangend personeel komen. Ook zijn er kleine inbreidingsprojecten voor woningbouw gerealiseerd in de jaren tachtig en negentig, onder de hoede van het toenmalige stadsdeel Osdorp, waarbij het karakter van het dorp niet verloren ging, maar het draagvlak voor activiteiten en evenementen op het dorp redelijk op peil kon blijven. De bloeiende Speeltuinvereniging Sloten, ook uit 1921, is hiervan een duidelijk bewijs.

Maar die kleinschalige inbreidingen die veel goeds brachten, stonden in geen verhouding tot de grootschalige woningbouw die door de annexatie mogelijk werd. Zo werden er in het Tuinbouwgebied Sloten en de Middelveldsche Akerpolder samen zo'n tienduizend woningen gebouwd met bijpassende winkelcentra. Waar onze meer dan 20 middenstanders in de jaren zestig en zeventig nog enigszins konden opboksen tegen winkelcentrum Osdorp, was het tegen de eeuwwisseling met praktisch alle winkels wel gedaan. En na een ruzie mocht er vanaf 1923 ook geen tol meer worden geheven op de Sloterweg.

Was dan alles zo gebléven als er geen annexatie had plaatsgevonden? Ik denk van niet. Waarschijnlijk was Sloten dan wel op een later moment geannexeerd. De grote behoefte aan woningbouwlocaties is niet alleen iets van deze tijd. Ik ken sinds de jaren zestig geen enkel jaar waarin dit géén groot issue was in de gemeentepolitiek.

Het dorp Sloten is er echter wel in geslaagd een deels oude en deels nieuwe identiteit te ontwikkelen met veel betrokken inwoners en ondernemers, bloeiende tuinparken, de speeltuinvereniging en evenementen, zoals het ringsteken op Koningsdag, een jaarlijks dorpsfeest, ook in Oud-Osdorp, en een samenzang op het Dorpsplein vlak voor Kerst.

Maar misschien net zo belangrijk: Sloten is inmiddels Beschermd Dorpsgezicht geworden, waardoor oude huizen en gebouwen, maar nog belangrijker: mooie ensembles van pandjes, eeuwenoude bomen en doorkijkjes door een van de twintig stegen, behouden kunnen blijven. Steeds meer bezoekers uit binnen- en buitenland weten het dorp met de fiets of tramlijn 2 te bereiken, al dan niet op hun route naar de Molen van Sloten, ook een van Slotens parels.

Dus alles bij elkaar is het geen feest, maar ook zeker geen droevige dag. Maar vandaag vieren we wel dat we de gedenksteen, die met zoveel bijdragen van de inwoners en bedrijven van het hele dorpsraadgebied bijeenzijn gebracht, inclusief een mooie bijdrage van stadsdeel Nieuw-West, gaan onthullen. Heel hartelijk dank daarvoor!

En toen bleek er opeens wat geld over te zijn en bedacht ik weer een nieuw projectje om dit aan te besteden. De twee deurtjes van het oude elektriciteitsgebouwtje waar we zo de steen gaan onthullen, verkeerden in een erbarmelijke staat en die moesten eindelijk eens grondig worden gerenoveerd. Maar toen was er weer geld tekort en we zijn de afdeling Openbare Verlichting van Amsterdam dan ook zeer dankbaar dat jullie het laatste deel hebben willen bijpassen.

Achter het gerestaureerde linker deurtje hebben André Bank en Rob Teffer van Alliander er in hun vrije tijd voor gezorgd dat er weer een bedrijfstelefoon uit 1932 geïnstalleerd werd. De monteurs konden hiermee destijds via een gesloten netwerk met het kantoor bellen. Van Alliander hebben we daarbuiten ongelooflijk veel informatie over het gebruik van dit zogenoemde wijkstation en het elektriciteits- en verlichtingsnetwerk, mogen ontvangen.

Achter het rechterdeurtje zat destijds de schakelaar om de openbare verlichting handmatig in te schakelen als er overdag getest moest worden. De nieuwe bestemming van deze kastruimte is een tijdcapsule met tientallen foto's, handgeschreven brieven, boekjes over Sloten, persoonlijke ontboezemingen en zelfs een Allerhande van Albert Heijn, zodat men in de toekomst kan lezen wat men in 2022 zoal at. Over vele tientallen jaren mag deze tijdscapsule pas worden geopend.

Tenslotte wil ik nog bedanken wie ik nog niet heb genoemd en zonder wie dit project ook niet mogelijk was geweest, te weten: adviezen van Jos Otten van de Vereniging Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen, Hans Teengs van het kabinet van de Burgemeester, Patrick Meershoek voor zijn prachtige achtergrondverhaal in het Parool, onbezoldigd dorpsveldwachter en beheerder van het Politiebureautje naast de muur met de gedenksteen, Ben Meijer, voor alle hand en spandiensten, en de Dorpsraad Sloten-Oud-Osdorp en zijn werkgroep Historie. Erik Swierstra en mijn zus Tamar, jullie hebben de publiciteit prachtig verzorgd rond dit project!

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar dominee Martijn van Leerdam en de vrijwilligers van de Sloterkerk, die ons op zo'n korte termijn buitengewoon gastvrij onderdak konden bieden in verband met de verwachte regenbuien.

En nu maar hopen dat jullie de gedenksteen en de deurtjes zo meteen allemaal mooi vinden, en dat deze plek tot in lengte der jaren een monument mag zijn voor ons mooie dorp! Dank u wel!

En dan wil ik nu vragen of de burgemeester en de voorzitter de gedenksteen en de gerestaureerde GEB-deurtjes willen onthullen. Laten wij hen volgen!

Guido Frankfurter

Sloterkerk, Sloten – 16 september 2022

Foto: Tamar Frankfurter